

שיחת רבינו מרן המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר שליט"א מנהל רוחני דיישיבת פוניבז'

"אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם" – הכנה ליום הדין א'

המושג מלוכה שייך רק כשיש אדם שמכיר ומבין במלכות

איננו בגמ' בר"ה (טז). "תניא א"ר יהודה מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן, ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ואמרו לפני בר"ה מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם וכו'". ומבואר בגמ' שהדרך שנצליח לזכות בדין זה ע"י ש"אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם" וכמו שהקב"ה לימד אותנו בתורה שביום הדין של התבואה בפסח מביאים את העומר, וביום העצרת מביאים שתי הלחם, כך גם ביום הדין של האדם ע"י שיאמר את הפסוקים של המלכויות יוכל לזכות בדין.

ואחד מהפסוקים שאנו אומרים במלכויות זה הפסוק בתהילים "ה' מלך גאות לבש וגו'" (תהילים צג, א), והגמ' בר"ה בהמשך (לא). מביאה את הפרק הזה שאת זה היו אומרים הלויים בניסוך המים בתמיד של שחר, 'בשישי היו אומרים ה' מלך גאות לבש' על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם. [ועי' במנחת חינוך (מצוה תצד אות ז) שלפני שדוד המלך אמר פרק זה מה היו אומרים, וכתב שהתורה ציוותה לשורר ולהודות לו יתברך על הקרבן מה שירצו כפי צחות לשונם, ואחרי זה בא דוד המלך וייסד מזמורים על זה, כמו תפילה שהיא מן התורה לדעת הר"מ והנוסח תיקנו אנשי כנסת הגדולה ע"ש].

ויש להבין, דששת ימים עשה ה' את השמים והארץ תבל וכל יושבי בה ואת כל הצומח וחי ואת כל השמים ושמי השמיים ואת כל סוגי המלאכים שרפים ואופנים, ועד שלא גמר כל מלאכתו האם אתה עוד לא יכול להגיד ה' מלך? האם זה עדין בגדר שלא מלך עליהם? וכי רק ביום השישי מלך וביום הראשון והשני והשלישי ושאר הימים לא מלך? ומדוע המלכות ניכר רק גמר מלאכה ועד הגמר חסר ב'מלך עליהם'?

ואמנם כלפינו הנה יום השישי זהו ר"ה כלשון הפייט "היום הרת עולם" כי בכ"ה באלול נברא העולם ובשישי נברא האדם אז יום זה הוא ה"ה שלנו שהוא א' בתשרי, אך צריך להבין מדוע רק בבריאת האדם שהוא גמר מלאכתו זה נחשב שהוא מלך עליהם.

בפר' חיי שרה כשאברהם שלח את אליעזר לקחת אשה לבנו אמר לו (פכ"ד פסוק ג) "ואשביעך בה' אלוקי השמים ואלוקי הארץ אשר לא תקח וגו'", ובפסוק ז' שם הוא אומר "ה' אלוקי השמים אשר לקחני וגו'". והקשה רש"י שם מדוע לא אמר גם "ואלוקי הארץ" כמו שאמר בפסוק ג', ותיירץ רש"י "אמר לו עכשיו הוא אלוקי השמים ואלוקי הארץ, שהרגלתיו בפי

הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלוקי השמים ולא אלוקי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בכל הארץ". והיינו, שכשלקחני מבית אבי ואברהם אבינו עוד לא לימד את בני האדם לא היה נקרא וניכר בבריאה שה' הוא אלוקי הארץ, וחשבו שהארץ ויושבי בה הכל מתנהל בטבע ובמזלות וכוכבים או בכוחי ועוצם ידי, ורק עכשיו כשאברהם אבינו הפיץ את האמונה בכל המקומות נקרא והייחס הוא כלפי הבורא גם "אלוקי הארץ", ואע"פ שזה המציאות והאמת הברורה שהקב"ה ברא את הכל, אבל א"א להתייחס ולקרוא לקב"ה כבורא אלוקי הארץ בזמן שאף אחד בארץ לא מכיר ויודע בזה.

"קונה שמים וארץ" ו"קונה הכל" שייך רק כשהקב"ה קונה את הבריאה מאדם שמבין שהקב"ה הוא זה שברא

וכך אנו מוצאים במדרש רבה (לך לך פ' מג סי' ז) על מה ששם בירך את אברהם ואמר לו "ברוך אברם לקל עליון קונה שמים וארץ" (בראשית יד, יט), והקשה המדרש "ממי קנאן" והיינו ממי הקב"ה קנה את השמים והארץ, שהכתוב אינו אומר "יוצר שמים וארץ" אלא "קונה" כאילו העולם בא לו בקניה מידי בעלים שקדמוהו, והרי הקב"ה הוא יצר וברא את השמים והארץ, ואין לפניו אחר. וכתב המדרש "אמר ר' יצחק אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים ומשהיו אוכלין ושותין היה אומר להן ברכו, והן אומרים לו מה נאמר, והוא אומר להם אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו, אמר לו הקב"ה אני לא היה ניכר שמי לבריותי והכרת אותי בבריותי מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בבריאתו של עולם, הדא הוא דכתיב "קונה שמים וארץ". וביארו המפרשים (פי' המהרז"ו) שהענין בזה שהקונה דבר מוציאו מרשות האחר לרשותו, ומתחילה היה שם האחר נקרא עליו ועתה נקרא שמו עליו, וכן ענין אברהם עם העולם שמתחילה היו כל בני תבל סבורים שהעולם הוא של כוכבים ומזלות ובא אברהם והודיע לבאי עולם שהעולם הוא של בורא יחיד וכל הבריאה שלו, הרי קנה אברהם שמים וארץ מידי אחרים והקנה אותם לקב"ה.

וכן אומר הסבא מקלם על מה שאנו מתפללים בשמו"ע "גומל חסדים טובים וקונה הכל" שבפשוטו אנו מבינים שביאור הלשון "וקונה הכל" היינו יוצר ובורא הכל, אבל הוא ביאר ש"וקונה הכל" פירושו, כביכול הקב"ה קונה את הבריאה מהאדם הזה שמבין שהקב"ה הוא זה שברא.

ההכרה במלכות זה הכבוד לבוראו שעי"ז הוא נעשה שותף במעשה בראשית

בנו של הגר"א מביא בשם אביו על הכתוב "טוב יצר כבוד לשמו" שהקב"ה ברא עולם כדי להיטיב לבריות ולהביא את האדם למצב של שליחות שיהיה זכאי לעוה"ב לנצח נצחים, וביצירה הזו של האדם עשה ה' עוד יצירה כזו ששייך שאדם

וכך גם בפרקי שירה מביא היעב"ץ שהפירוש הוא שע"י שהאדם רואה ומתבונן בבעל חי הזה והבעל חי הזה אז הוא אומר את השירה הזו והזו. ולכן עד כמה שהאדם יותר יודע ומתבונן ויותר משיג ותופס, ויותר בהבנה ופחות במלומדה, אז יש כאן יותר ב'מלך עליהם' והוא שייך יותר למלכות.

בקבלת התורה בהר סיני ניתנה בתורה גם הכח הזה שהבריאה כולה משועבדת למעשים של כלל ישראל

אמרנו בהגדה של פסח "אילו קירבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו" ויש להבין מה יש בהר סיני בלי שנתן לנו את התורה? אלא הביאור בזה הוא, כי ודאי שא"א להגיד דינו בלי תורה, אבל בצורת נתינת התורה היה שייך לתת לעם ישראל בב' דרכים, דרך אחת הוא כפשוטו, שהקב"ה נתן לנו את התורה והמצוות לידבק בו ולעבוד לפניו ולקיים תורתו וכו' וכו', אבל יש דרך שניה שמשנתן לנו את התורה כל הבריאה כולה משועבדת למעשים של כלל ישראל, וכמו שראינו בשבוע שעבר בלשון הרמב"ם שכתב (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) "לפיכך חייב אדם לראות את עצמו ואת כל העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב וכו'", והיינו שכל העולם כולו תלוי במעשים של האדם שקיבל את התורה, ואין מושג אחר, וכל מה שיש וקורה בעולם או אם יש באיזה מקום שיטפון הכל בגלל המעשים של כלל ישראל מקבלי התורה, וזה הצורה שהקב"ה נתן לנו את התורה, בצורה כזו שהוא נתן לנו את התורה בלבד ועל זה אנו יכולים לומר דינו שבלי תורה א"א לומר דינו, אבל אחרי שהוא קירבנו לפני הר סיני ונתן לנו את התורה הוסיף הקב"ה ונתן לנו את הכח הזה שכל הבריאה משועבדת למעשים של כלל ישראל, וזה תורה עם מציאות אחרת לגמרי, ולכן זה השבח שאנו משבחים ומודים לקב"ה "דיינו".

וזה מה שביקש משה מהקב"ה כדאיתא בברכות (ז.) "וא"ר יוחנן משום ר' יוסי שלושה דברים ביקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו, ביקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר וכו' ביקש שלא תשרה שכינה על עכו"ם ונתן לו שנאמר "ונפלינו אני ועמך" וכו'. ויש להבין במה ראה משה לבקש מהקב"ה שלא תשרה שכינה על עכו"ם ומה הבקשה הגדולה הזו? והביאור בזה הוא על דרך מה שאמרנו וכפי שכתב בעקידה (נו) , כי לפני קבלת התורה התנהלות העולם היה ע"י עכו"ם ומזלות ומכשפים, ואף שהיה פעם שהקב"ה הביא מבול והפך את סדום, אבל היה מהלך של טבע והם ידעו (המעוננים והמכשפים) מה שקורה ויקרה בבריאה, אך משקיבלו כלל ישראל את התורה נהיה מהפכה כזו שהם לא יודעים כלום כמו שבלעם אמר שהמציאות הזו שיש כלל ישראל והכל פועל לפי זכויותיהם ולכן אין שום ידיעה והבנה יותר, כי כל הכוחות האלה ששייך עי"ז לדעת ולהגיע ע"י ידיעת חכמת המזלות כלל ישראל בלבד את הכל, עד כדי שהבריאה כולה משועבדת למעשים של כלל ישראל, ועל זה משה ביקש, שלא תשרה שכינה על עכו"ם שלא יהיה להם את הכוחות האלו.

וכך גם רואים בגמ' בברכות שם (ה.) דאי' התם: "אמר ר' זירא ואיתימא ר' חנינא רב פפא בא וראה שלא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח, אבל הקב"ה אינו כן, נתן להם תורה לישראל ושמח שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו". והיינו, שמדובר באדם שמוכר את החפץ מפני דוחקו דאל"ה גם המוכר שמח, אבל כשמכר מפני הדוחק הוא עצב, אבל הקב"ה אינו כן אלא שמח. ויש להבין פשוט מה זה שייך אצל הקב"ה וכי הקב"ה מכר את התורה לכלל ישראל כביכול משהוא מן המשהו בשמים? אלא הביאור בזה הוא גם על פי היסוד הנ"ל, שאם הקב"ה נתן את ההתנהלות של הבריאה כולה לפי המעשים של כלל ישראל, אז יש כאן במידה מסוימת כאילו הקב"ה נתן, וזהו שאמר "ונתן

יכבד את הקב"ה, ואף שהאדם הוא יציר של הקב"ה ומה הכבוד בזה שהוא מכבד את יוצרו, ודוגמא רחוקה לזה, אם נגיד שנמלה תכבד את הבן אדם שכל פעם שהוא נכנס הנמלים יעמדו, זה נקרא כבוד? ומה א"כ הכבוד ביציר כפיו של הקב"ה? אלא הביאור בזה, שהקב"ה עשה יצירה מיוחדת שבני האדם יוכלו לכבד אותו שע"ז שיכבדו אותו האדם ישיג ויזכה, וכן "בורא חושך" שיהיה רע וחסרון בבריאה ואז עי"ז יוכל האדם למצוא את הדרך האמיתי לכבד את הקב"ה, וע"י שהוא יכבד הוא יוכל לזכות ולהשיג בטוב, וזה הביאור "טוב יצר כבוד לשמו" שע"י הכבוד לשמו הזה שהקב"ה יצר האדם יוכל לזכות.

וזה מה שהגמ' בשבת (ק"ט:) אומרת "דאמר ר' המנונא כל המתפלל בער"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית". שיש להבין איך ובמה נעשה שותף בבריאה רק ע"י אמירת ויכולו? אלא הביאור הוא, שהקב"ה עשה מצב ששייך כזה דבר שאדם יזכה וישיג ע"י שיכיר ויגלה את הקב"ה, ומשום כך נחשב לשותף במעשה בראשית.

וממילא שאדם מלמד וחוזר עם עצמו, ומשנן ומברר לעצמו את המלכויות ואת כל החלקים האלה של המלכות שמים, ועד כמה היא מקיפה, וכן עד כמה המלכות שמים עושה ומגיעה, אז זה אינו כמו שאומרים שאם אתה רוצה לזכות בדין תגידי "ג מידות של רחמים שבזה אתה מעורר את ה"ג מדות רחמים העליונים ועי"ז תוכל לזכות שיתקבלו בקשותיך, אלא כאן אומרים לנו חז"ל שאם תרצה לזכות בדין תגידי את הפסוקים של מלכויות, (וכל אחד מבין שלהגיד את הפסוקים פירושו להרגיש ולהחיות בקרבן את המלכויות, כי אם הוא סתם אומר וחושב על הניגון או על משהו אחר זה אינו), ואין הפירוש הוא שע"י שהוא אומר את הפסוקים הוא מעורר ומשנן לעצמו את המלכויות, אלא עי"ז הוא "יוצר" אצל עצמו את המלכויות, כי לפני זה כביכול אין 'אלוקי הארץ', ורק בזה שהוא מרגיש ומחיה אצל עצמו את המציאות הזו של המלכות שמים שהכל משלה בצורה כזו שייגיד את זה ב"ה ויחשוב את כל הפרטים מה שיש בכל פסוק שבמלכויות עוד תוספת ועוד חלק, להרגיש ולחיות את זה אצל עצמו, בזה הוא יצר את המציאות של 'תמליכוני עליכם', ואף שאני יודע שה' מלך וכל יום אני אומר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד, אבל עד כמה שיותר ברור ובהיר לך, אז אתה יותר נמצא תחת ההכרה המלאה של מלכות שמים, ועי"ז תוכל לזכות בדין, ולכן נאמר לנו 'אמרנו לפני מלכויות' שבזה הוא יוצר אצל עצמו את המלכות שיהיה כלפיו את מציאות הזו שה' מלך.

וזה מה שאמרנו בגמ' "בשישי מה היו אומרים ה' מלך על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם ביום השביעי", שאמנם גם כל החיות והבהמות והעופות שנבראו צועקים בעצם מציאותם מלכות שמים, אבל עד שאין את האדם שמבין שזה מלכות שמים אז אין את ה' מלך', כי ה' מלך יש רק כשיש את האדם שמבין וממליך, כי כמו שהאדם הוא לא נחשב מלך על החיות אלא הוא לכל היותר מושל על החיות, ורק האריה שהוא בדוגה של החיות יכול להיקרות מלך החיות, כך גם בבריאה כולה לפני בריאת האדם הקב"ה רק בבחינת מושל בבריאה, אבל המושג "מלוכה" זה כשיש אדם שמבין את זה, וזהו שאמר שגמר מלאכתו ומלך עליהם.

ואם תשאל שמצינו מה שאומרים בפסוד"ז בשבת "השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע" (תהילים יט, א), שיש עוד חלקים בבריאה שמשבחים ומפארים, אבל רש"י מפרש שם שאינן מדברים עם הבריות אלא מתוך שכל הארץ יצא קוים ומאירים לבריות, מתוך כך מספרים הבריות כבוד קל ומודים ומברכים על המאורות. וא"כ שוב הכל הולך על האדם.

לנו את תורתו" שאם הוא נתן לנו את תורתו כל המציאות של הבריאה משתנה מהכח הזה.

בתק"ש צריך להתוער עד כמה כל פעולה שלו פועל בריאה

זה מה שהרמב"ם בא ואומר שאדם צריך לשמוע בתק"ש את החרדה הזו שנדע נכון את המשמעות של המעשים שלנו, שאם אדם היה לו את ההסתכלות הנכונה כלפי המשמעות של המעשים עד כמה כל מעשה שלו פועל בבריאה, וממילא יגדל אצלו גם את האחריות על המעשים שלו, והמעשים יהיו נראים אחרת לגמרי, כי מה שבמעשים שלנו חסר להם בשלמות זה כי האדם לא יודע עד כמה כל פעולה שלו תורם ומציל לעולם ולבריאה כולה.

וכדי להבין עד כמה צריך להיות האחריות על המעשים, מצינו בתוס' בקידושין (כו: ד"ה מעשה) גבי ר"ג וזקנים שבאו בספינה ור"ג שכח לתרום מעשר ולא נתן רשות לתרום, ובקושיה השניה על רש"י הק' תוס' "ומיהו קשה איך יצא מביתו עד שלא תיקנו ושלא הודיעם שאינו מתוקן והוא אמרין חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן". וקשה הרי התוס' בתחילת דבריהם הביאו את דברי רש"י שהוא בפעם הזאת שכח וא"כ מה מקשה התוס'. ואומרים בשם הגר"ז מבריסק זיע"א שבאם יש חזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן אז אין מציאות כזו שישכח, כי לשכוח שייך רק אצלנו ולא על חבר, כיון שמי שיודע את המשמעות של הדבר הוא לעולם לא ישכח, כי הסיבה שאדם שוכח בגלל שיש לו אולי דברים יותר חשובים או שזה לא מספיק חשוב אצלו ולא מספיק מרוכז עם הדבר ולכן הוא שוכח, אבל כשנדע נכון את המשמעות בכל עשייה של האדם אז אין מציאות כזו של שכחה.

כלל ישראל בני מלכים שחיים מחוץ לדרכי הטבע מותר להם לסוך כי הקב"ה רפא ירפא

ואיתא בשבת (קיא.) שהחושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא שמן ורד, אבל בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכן לסוך בחול, ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם. והיינו, שהטעם שאסור לסוך בשמן ורד הוא בגלל שדמיו יקרים ואינו מצוי, ואם עושה כן מוכח שרפואה הוא עושה, ורק בני מלכים שלא חסר להם דמים מותר, וע"ז ר"ש אומר ש'כל ישראל בני מלכים הם' ולכן לכולם מותר. ובפשוטו כוונתו, כיון שכלל ישראל בני אברהם יצחק ויעקב ומה שלא תעשה להם אף פעם לא תצא ידי חובה וזהו כל ישראל בני

מלכים הם, אבל המהרש"א שם (בדף קכח. בח"א) מסביר שאין כוונתם בזה אלא לפרש מה שכתוב בתורה בני מלכים לה' וגו' וכתוב יאמר להם בני קל חי וגו' לפי שישראל בני מלכים הן ולא עשרה שליטים אשר הם בכוכבים ולא בני שרים ומושלים כי חלק ה' עמו' וגו'. דהיינו, שכל העולם נמצאים תחת הממשלה של השרים והכוכבים ומזלות, אבל כלל ישראל חלק ה' עמו' אז הם בני מלכים ולא נמצאים תחת שום שלטון של טבע ורק תחת השלטון של הקב"ה, אבל עדין צריך להבין מה בכך שהם בני מלכים, הרי אני רואה שהוא עני ואביון, ואם הוא סך בשמן ורד המציאות מוכיחה עליו שעושה כן לרפואה, ובסברא זו של בני מלכים אני בא ומתיר לו איסור שבת? אלא הביאור הוא על דרך שהזכרנו קודם בבקשה של משה ש'ונפלינו אני ועמך', זה בא להגיד שכלל ישראל ימשיך להתנהל רק מחוץ לכל דרכי הטבע ושזה לא יהיה אצל האומות, וממילא הם לא יוכלו יותר שום דבר לדעת כלפינו, בגלל שכלל ישראל כשהוא שומר תורה ומצוות כל הידיעות וההבנות שיש להם בחכמת הטבע היא אחרת לגמרי. ממילא גם פה שכלל ישראל שהם רק תחת חלק ה' עמו' אז ממילא גם אם הוא מתעסק ברפואה מכח הרשות שניתנה בורפא ירפא אבל מ"מ ליבו לשמים שרק משם תבוא הישועה, כלל ישראל בני מלכים הפשוט הוא שליבו לשמים, הקב"ה מרפא, כל ההסתכלות והגישה היא אחרת לגמרי, ולכן יש מקום לתלות מה שהוא עכשיו סך שאין זה נעשה לרפואה שתהיה גזירת שחיקת סממנים.

ולכן עד כמה שיותר נכיר ונרגיש ונחוש, ונחדד לעצמנו את כל החלקים האלו של המלכויות, את המלכות שמים שנגביר על עצמינו שיתראה עלינו כלפי הראיה וההסתכלות שלנו, וכלפי השמיעה וכל החושים שלנו, ובכל מעשה ומחשבה נרגיש יותר את המלכות שמים, זה הפשוט 'כדי שתמליכוני עליכם', וזה מה שהרמב"ם אומר בתקיעת שופר שהתקיעה זו שהיא באה לעורר, את מה היא באה לעורר – את ה' מלך, ולכן עד כמה שנרבה להתבונן ונתעורר עוד יותר לראות את המשמעות בכל דבר, עד כמה כל פעולה שלנו יש בה משמעות בבריאה כולה, כי היא יוצרת ועושה ופועלת בכל הבריאה כולה, וע"י זה היא משנה את המציאות של הבריאה כולה, אז ממילא כאשר ישנם השקפות כאלו אין שכחה ואין מושג שאדם אף בשוגג לא רואה או לא שם לב, ובודאי שאז הדברים עצמם יעשו עם יותר שימת לב. וזה הרמז שיש בדבר שהרמב"ם כולל יחד עם השופר, שבא לעורר בתשובה ולעורר את האדם "עוררו ישנים משנתכם וחזרו וזכרו בוראכם" שזכור את החלקים האלו, ממילא עד כמה שנכיר ונתבונן יותר בכוחות של המעשים שאנו בין כך ובין כך עושים אז נוכל יותר לעשות את המעשים נכונים ומושלמים יותר, והקב"ה יזכנו שנזכה לזה.